

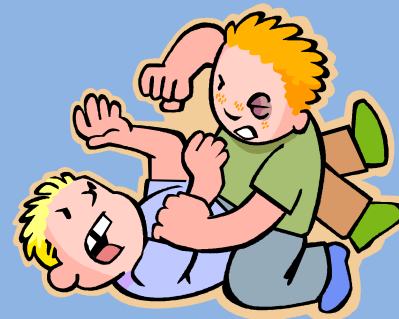
Šikanovanie – prevencia a riešenie v školách a školských zariadeniach

PhDr. Angelika Prevozňáková

SCPPPaP a OZ Papilion

Štrbské pleso, november 2011

**Metodické usmernenie č. 7/2006-R z 28. marca
2006 k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov
v školách a školských zariadeniach**

POP pre príslušný školský rok

Krízová intervencia

Kyberšikana

Prípady z praxe

Problematike prevencie šikanovania /ale aj iných foriem sociálne neakceptovateľného správania/ sa v rezorte školstva venuje **náležitá pozornosť**

Rámec pre riešenie problému šikanovania v školskom prostredí na Slovensku poskytuje základný dokument, vydaný MŠ SR: Metodické usmernenie č. 7/2006-R z 28.marca 2006 k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školách a školských zariadeniach

Aktivity MŠ v prevencii šikanovania - od r.2001 pod gesciou reg.školstva

- vypracovanie metodických materiálov, informačných letákov
- overovanie pilotného programu prevencie a intervencie v prípadoch šikanovania
- vypracovanie metodického usmernenia
- **Pracovná skupina odborníkov:**
 - PhDr.Milina Ferjenčíková Mgr. Mária Takáčová
 - PhDr. Jana Tholtová Mgr. T. Bányaiová
 - Mgr. Lýdia Begerová PhDr. A. Prevozňáková
 - PhDr. Eva Smiková PhDr. Viera Podracká
 - PhDr. Ľ.Tužinský

Projekt OECD

Názov: Medzinárodná sieť pre prevenciu šikanovania a násilia v školách - International Network on School Bullying and Violence

Začiatok: 2005

Prvý medzinárodný koordinátor – Nórske ministerstvo školstva,
pre roky 2007- 2008 – Ministerstvo školstva SR

Informácie: [http:// oecd-sbv.net](http://oecd-sbv.net)

Národný projekt prevencia šikanovania

- V roku 2007 a 2008 s podporou MŠ SR „Národná sieť pre prevenciu šikanovania v školách“
- V roku 2010 a 2011 s podporou Rady vlády pre prevenciu kriminality
- Cieľ: aby sa legislatíva - **Metodické usmernenie č. 7/2006-R z 28. marca 2006 k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školách a školských zariadeniach** dostalo do praxe škôl
- Aby sa senzibilizoval terén – učitelia, rodičia k vnímaniu tohto problému a jeho riešeniu
- Aby sa predišlo chybným postupom v prevencii a najmä riešení šikanovania

POP 2011/2012

1.6.12. Bezpečnosť, prevencia

- Odporúčame využívať účinné nástroje v oblasti prevencie na predchádzanie, resp. riešenie prvých prejavov problémového správania, záškoláctva, šikanovania, fyzického alebo psychického týrania, delikvencie, zneužívania návykových látok, sexuálneho zneužívania, prejavov extrémizmu, zneužívania detí a žiakov – www.bezpecnaskola.sk, www.prevenciasikanovania.sk a spolupracovať s odborníkmi z príslušného centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (ďalej len „CPPPaP“).

- Školám a školským zariadeniam odporúčame postupovať v zmysle metodického usmernenia č. 7/2006-R z 28. marca 2006 k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školách a školských zariadeniach a rozpracovať opatrenia na prevenciu a elimináciu prípadov šikanovania na podmienky každej školy, resp. školského zariadenia. Neodporúčame realizovať prevenciu šikanovania zavádzaním kamier do tried.

www.prevenciasikanovania.sk

PREVENIA ŠIKANOVANIA

Stránka vytvorená v rámci projektu "Národná sieť pre prevenciu šikanovania a násillia v školách" z finančných prostriedkov Ministerstva školstva SR.

DETI A MLÁDEŽ
[viac](#)

RODIČIA
[viac](#)

PEDAGÓGOVIA
[viac](#)

INÍ ODBORNÍCI
[viac](#)

Čo by mali rodičia vedieť – pár slov na úvod

Šikanovanie jediné slovo, za ktorým sa skrýva množstvo utrpenia... Strach, že sa práve to vaše dieťa stane jeho obeťou, nie je až taký neopodstatnený. Podľa oficiálnych štatistik zažilo šikanovanie na vlastnej koži asi 30% žiakov našich škôl.

[Čítať viac](#)

Šikanovanie v školskom prostredí

Kľúčovou osobou v prevencii a boji proti šikanovaniu v škole je empatický, odborne pripravený pedagóg, ktorý má všestrannú podporu zodpovedných školských predstaviteľov. Rámec pre riešenie problému šikanovania v školskom prostredí na Slovensku poskytuje [Čítať viac](#)

„Cyberbullying“ u mládeže vo Flámsku

Kyberšikana („Cyberbullying“) je šikanovanie pomocou nových informačných a komunikačných technológií (t.j. najmä cez internet a mobilné telefóny). Príkladmi môžu byť anonymné vášnivé alebo nenávistné e-maily, zneužívanie rýchlej pošty, nabúrание sa do ema [Čítať viac](#)

MÁTE PROBLÉM SO
ŠIKANOVANÍM ?
napište nám a my Vám poradíme

[chcem sa poradiť](#)

Kontakt

OZ PAPILION

Mail: papilion@prevenciasikanovania.sk

Web: www.prevenciasikanovania.sk

V roku 2010 a 2011 prevádzka webovej stránky zabezpečená z finančných prostriedkov Rady vlády Slovenskej republiky pre prevenciu kriminality, v rámci Národného projektu prevencie šikanovania a násillia.

Sekcia detí...

PREVENCIA ŠIKANOVANIA

Stránka vytvorená v rámci projektu "Národná sieť pre prevenciu šikanovania a násilia v školách" z finančných prostriedkov Ministerstva školstva SR.

DETI A MLÁDEŽ RODIČIA PEDAGÓGOVIA INÍ ODBORNÍCI

DOHOVOR O PRÁVACH DIEŤAŤA

- ČO JE ŠIKANOVANIE
- PREČO SI ŠIKANOVANÝ
- AKO SA MÔŽEŠ BRÁNIŤ
- PAMÄTAJ SI
- Lucin príbeh
- ŽIADOSŤ O POMOC
- TELEFONICKÉ KONTAKTY
- Adresár centier poradenstva a prevencie

Bol/a som obeťou šikanovania v škole?
Áno / Nie

Zhrnutie Dohovoru o právach dieťaťa

Napísané špeciálne pre mladých ľudí

Existuje medzinárodný zákon, ktorý sa volá Dohovor o právach dieťaťa. Všetky krajiny na svete súhlasili, že tento zákon budú uplatňovať, okrem dvoch: USA a Somálska. Vaše práva sú o tom, čo je vám dovolené robiť a o tom, čo ľudia, ktorí sú za vás zodpovední, musia pre vás urobiť, aby ste boli šťastní, zdraví a v bezpečí. Samozrejme, aj vy máte určité povinnosti voči ostatným deťom a dospelým, pretože aj oni majú svoje práva.

Niektoré články boli vynechané, keďže sa zaoberajú technickým postupom uplatňovania dohovoru do praxe.

Článok 1

Každý človek do 18 rokov života má všetky práva uvedené v tomto Dohovore.

Článok 2

Tieto práva máte bez ohľadu na to, kto ste, kto sú vaši rodičia, akú máte farbu pleti, akého ste pohlavia či vierovyznania, akým jazykom hovoríte, či ste telesne alebo inak postihnutí, alebo či ste bohatí alebo chudobní.

Článok 3

Dospelí musia robiť vo vzťahu k vám len to, čo je pre vás najlepšie.

Článok 6

Každý musí uznať, že máte právo na život.

Deti a mladí ľudia

- si vo svojej sekcii nájdú základné informácie o probléme šikanovania, o možnostiach poradenstva a pomoci, kontaktoch na odborníkov, o stratégiách vlastnej prevencie a ochrany. Návštevníci tejto, i ostaných sekcií, majú možnosť obrátiť sa so žiadosťou o radu na odborníkov, ktorí **e-mailový** poradenský servis zabezpečujú

Sekcia RODIČIA

PREVENCIA ŠIKANOVANIA

Stránka vytvorená v rámci projektu "Národná sieť pre prevenciu šikanovania a násillia v školách" z finančných prostriedkov Ministerstva školstva SR.

- DETI A MLÁDEŽ
- RODIČIA
- PEDAGÓGOVIA
- INÍ ODBORNÍCI

LEGISLATÍVA

- Dohovor o právach dieťaťa
- Čo by mali rodičia vedieť

TEÓRIA

- Informačný leták pre rodičov
- Čo môžu v prevencii urobiť rodičia

PRÍPADY Z PRAXE

- Príbeh Vierky
- Príbeh so šťastným koncom?

KONTAKTY

- Kde hľadať pomoc

Dohovor o právach dieťaťa

Prijalo Valné zhromaždenie Spojených národov 20. novembra 1989

Neoficiálny komentár hlavných ustanovení

PREAMBULA

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru

majúc na zreteli, že podľa zásad Charty Spojených národov je uznanie prirodzenej dôstojnosti a rovnakých neodňateľných práv všetkých príslušníkov ľudskej rodiny základom slobody, spravodlivosti a mieru vo svete,

majúc na mysli, že ľud Spojených národov v Charte znovu prejavil svoju vieru v základné ľudské práva, v dôstojnosť a hodnotu ľudskej osobnosti a vyjadril svoje odhodlanie podporovať pokrok a zlepšovať životnú úroveň pri väčšej slobode,

uznávajúc, že Spojené národy vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv a v medzinárodných zmluvách o ľudských právach prehlásili, a uzniesli sa, že každému prináležia v nich ustanovené práva, a to bez akéhokoľvek rozdielu podľa rasy, farby pokožky, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania, národnostného alebo sociálneho pôvodu, majetku rodu alebo iného postavenia,

majúc na pamäti, že vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv Spojené národy prehlásili, že deti majú nárok na zvláštnu starostlivosť a pomoc,

Rodičia

- Najvýznamnejšie miesto v prevencii šikanovania patrí nesporne rodine. **Rodičom** detí je preto venovaná ďalšia zo štyroch hlavných sekcií webovej stránky. Jej ambíciou je podporiť rodičov, aby viac vnímali problémy svojho dieťaťa a porozumeli im, aby dôverovali škole, komunikovali s ňou a žiadali kompetentné a zodpovedné riešenie problému. V sekcii nájdú rodičia aj kontakt na inštitúcie, na ktoré sa pri riešení problému šikanovania môžu obracať a informácie z legislatívy, o ktorú sa môžu opierať

Sekcia PEDAGÓGOVIA

PREVENCIA ŠIKANOVANIA

Stránka vytvorená v rámci projektu "Národná sieť pre prevenciu šikanovania a násilia v školách" z finančných prostriedkov Ministerstva školstva SR.

DETI A MLÁDEŽ RODIČIA PEDAGÓGOVIA INÍ ODBORNÍCI

LEGISLATÍVA

- Zákon č.245/2008 o výchove a vzdelávaní
- Metodické usmernenie č. 7/2008-R
- Pedagogicko-organizačné pokyny MŠ

TEÓRIA

- Metodická príručka pre triednych učiteľov
- Šikanovanie v ZŠ – možnosti prevencie.
- Leták pre školy
- Učenie o šikanovaní a práca so žiakmi
- Zastavme šikanovanie v školách
- Šikanovanie v školskom prostredí
- Manuál efektívnej školskej prevencie
- Školenie pedagógov a žiakov
- Prezentácia zo školení pedagógov 2008
- Kyberšikana

PRIESKUMY

- Šikanovanie žiakov na ZŠ a SŠ
- Prieskum šikanovania v ZŠ a SŠ
- Š dotazník

PROJEKTY

- Projekt človeku človekom
- LP model prevencie v Nórsku
- Olweusov program prevencie šikanovania
- Viedenský tréning sociálnej spôsobilosti (VISC)

PRAX

- Pomáhanie obetiam
- Jeden z príbehov PPP
- Národná politika Slovinskej republiky

KONTAKTY

- Adresár inštitúcií

Zákon č.245/2008 o výchove a vzdelávaní

si môžete pozrieť na adrese http://www.minedu.sk/data/USERDATA/Legislativa/Zakony/245_2008.pdf

Pedagógovia

- Nezastupiteľné miesto v sieti inštitúcií a organizácií zabezpečujúcej ochranu dieťaťa pred šikanovaním má **škola**. Aj jej je preto na webovej stránke projektu pripravená samostatná sekcia. Snahou je poskytnúť **pedagógom** kompletne informácie z tejto problematiky o v štyroch podsekciami – legislatíva, teória, prax a prieskum

Sekcia INÍ ODBORNÍCI

PREVENIA ŠIKANOVANIA

Stránka vytvorená v rámci projektu "Národná sieť pre prevenciu šikanovania a násillia v školách" z finančných prostriedkov Ministerstva školstva SR.

DETI A MLÁDEŽ

RODIČIA

PEDAGÓGOVIA

INÍ ODBORNÍCI

LEGISLATÍVA

- Nový školský zákon
- Metodické usmernenie č. 7/2008-R
- Pedagogicko-organizačné pokyny MŠ

TEÓRIA

- Zručnosti pre zdravie
- Šikanovanie v Anglicku
- Literatúra zaob. sa problematikou šikanovania

PROJEKTY

- Súhrn prezentácií zo 4. svetovej konferencie
- Súhrn aktivít v projekte OECD
- Projekt OECD
- Kyberšikana u mládeže vo Flámsku
- Sociologická štúdia zloženia "šikanujúcich skupín"

PRAX

- Otázniky nad jedným šikanovaním
- Projekt prípravy pedagógov
- Prevencia šikanovania v peer programe
- Národná sieť pre prevenciu šikanovania v školách
- Prevencia šikanovania dáva nádej

PRIESKUMY

- Násillie a prejavy intolerance na školách

ADRESÁR VYŠKOLENÝCH ODBORNÍKOV

- Adresár vyškolených odborníkov

Nový školský zákon

si môžete pozrieť na adrese www.minedu.sk/data/USERDATA/Legislativa/Zakony/2008_245.pdf

Iní odborníci

- V sekcii venovanej **iným odborníkom** je v rovnakých podsekciami mnoho užitočných informácií pre realizáciu kvalitnej prevencie a intervencie v poradenskom a školskom prostredí, mnoho prekladov z medzinárodnej stránky
- webová stránka má ambíciu prispieť nielen k väčšej informovanosti zainteresovaných, ale stať sa spojovacím bodom národnej siete, miestom výmeny skúseností a príkladov dobrej praxe a tak naplniť svoj hlavný cieľ – **zvýšenie pocitu bezpečnosti žiakov v našich školách**

Pár údajov zo stránky

- **Počítadlo návštev: 394 307 , denne je priemerne 150-200 ľudí**

Anketa v sekcii detí:

- **Bol/a som obeťou šikanovania v škole?**

Hlasov spolu : vyššie 30 000

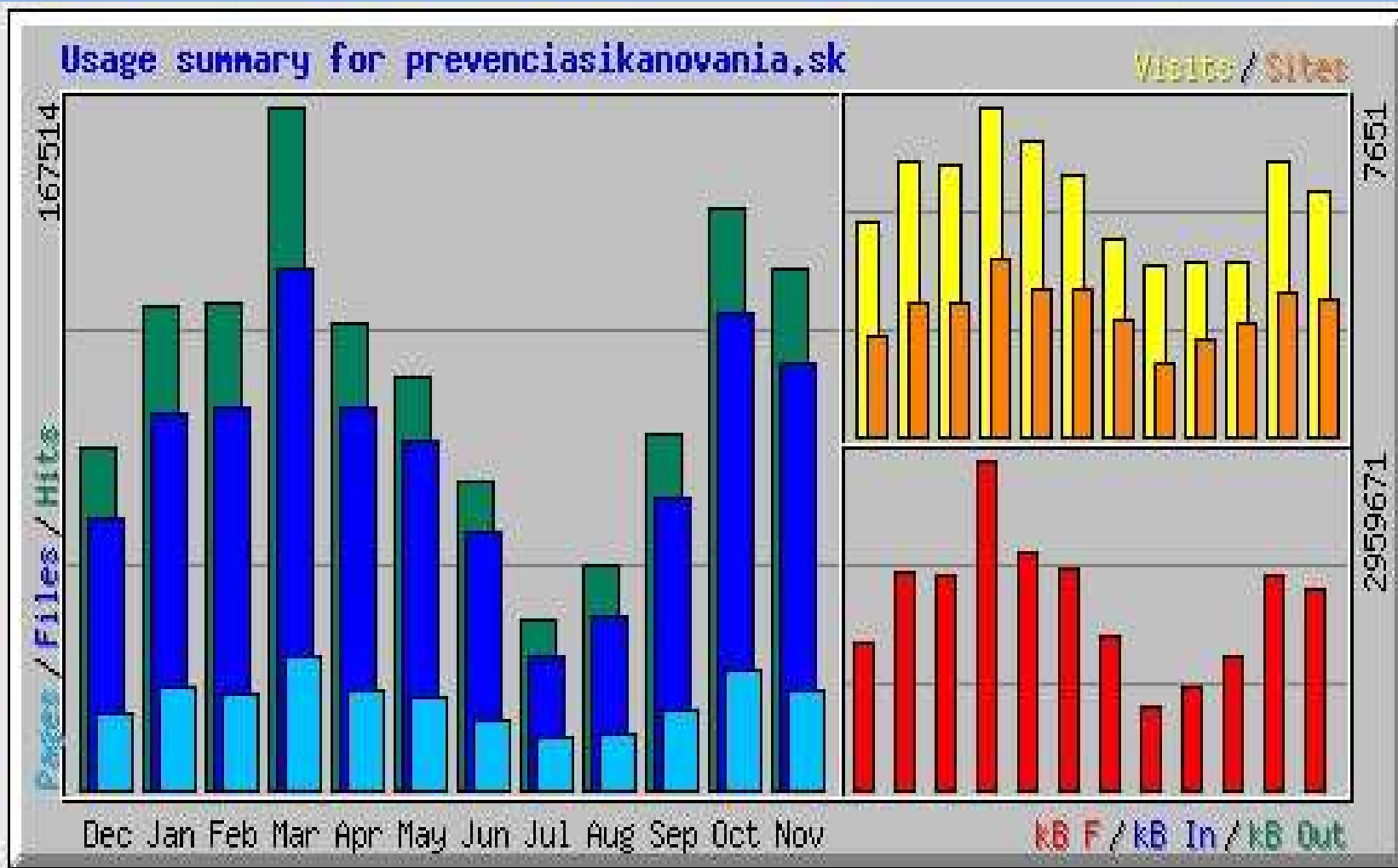
Áno: **14 463**

Nie: **15 624**

V on-line poradni – najviac detí – mladých ľudí –
211, 90 rodičov a 18 pedagógov /za rok 2010/

- **Telefonické poradenstvo** – 14 prípadov
/opakované/

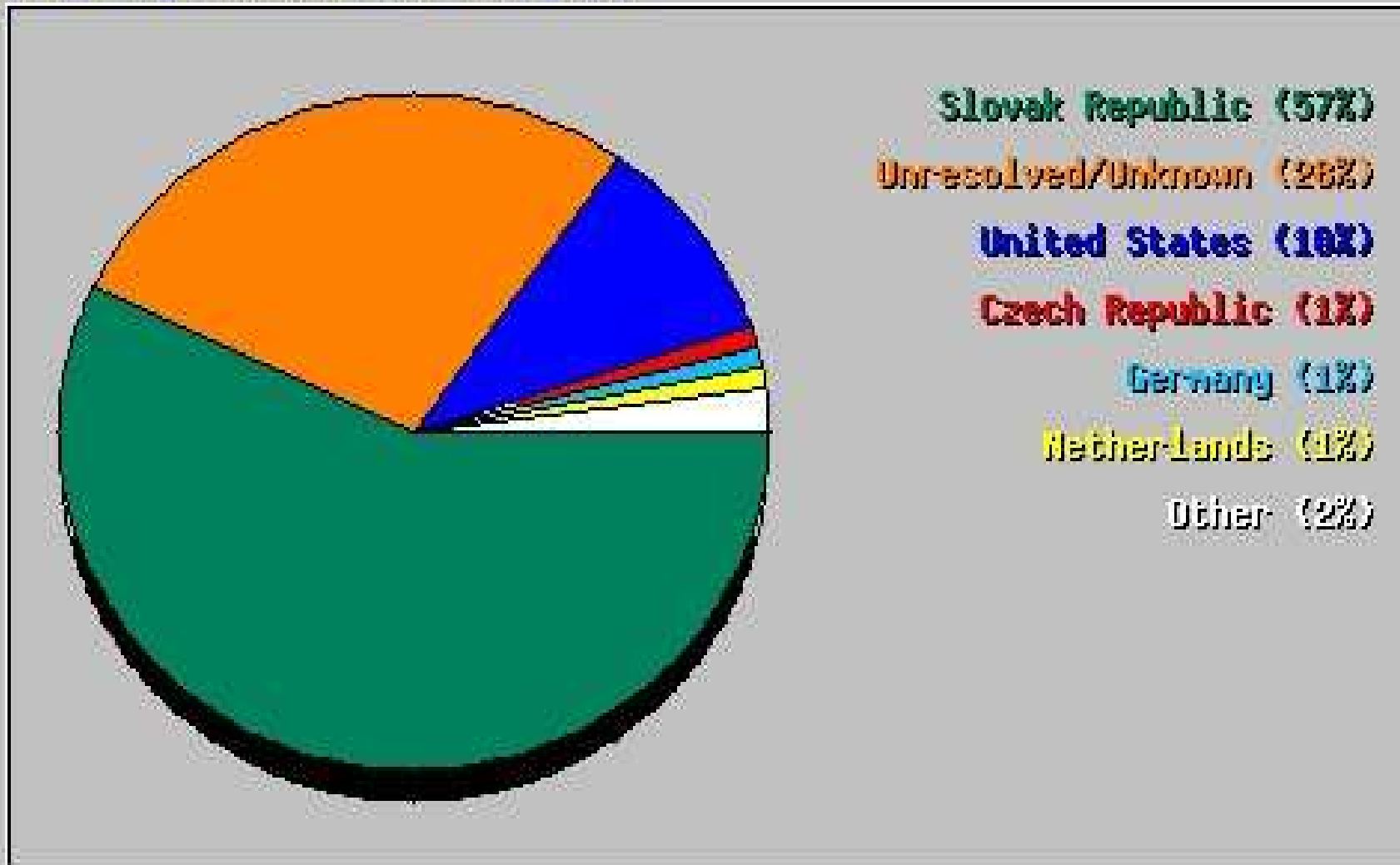
www.prevencsikanovania.sk/stat/

Návštevnosť na webstránke

Summary by Month												
Month	Daily Avg				Monthly Totals							
	Hits	Files	Pages	Visits	Sites	kB F	kB In	kB Out	Visits	Pages	Files	Hits
Nov 2011	4713	3853	912	209	3188	1811046	0	0	5660	24649	104052	127257
Oct 2011	4604	3756	931	204	3335	1922336	0	0	6343	28885	116437	142740
Sep 2011	2906	2372	637	134	2654	1187952	0	0	4032	19125	71164	87190
Aug 2011	1757	1365	448	129	2233	911325	0	0	4013	13909	42340	54487
Jul 2011	1352	1063	402	126	1692	754715	0	0	3917	12468	32973	41929
Jun 2011	2528	2091	559	153	2689	1368809	0	0	4598	16783	62750	75850
May 2011	3271	2748	737	195	3370	1985535	0	0	6052	22848	85211	101417
Apr 2011	3804	3130	823	227	3410	2142753	0	0	6825	24697	93904	114125
Mar 2011	5403	4119	1064	246	4107	2959671	0	0	7651	33007	127714	167514
Feb 2011	4244	3349	852	223	3053	1904401	0	0	6258	23862	93799	118832
Jan 2011	3822	2968	812	205	3070	1958747	0	0	6384	25201	92034	118490
Dec 2010	2706	2154	608	160	2321	1304016	0	0	4975	18875	66780	83897
Totals						20211305	0	0	66708	264309	989158	1233728

Usage by Location for May 2011

Metodické usmernenie MŠ SR č. 7/2006-R

- Cieľom tohto metodického usmernenia je vzhľadom na závažnosť šikanovania poskytnúť základné informácie **zamestnancom, ktorí sa podieľajú na výchovno-vzdelávacom procese o formách, jeho prejavoch, návrhoch na riešenie, spôsoboch ich preventívneho pôsobenia a o potrebe spolupráce s rodičmi žiakov a príslušnými inštitúciami.**

Charakteristika šikanovania – z MU

Šikanovaním rozumieme akékoľvek správanie žiaka alebo žiakov, ktorých zámerom je

ublíženie inému žiakovi alebo žiakom, prípadne ich ohrozenie alebo zastrašovanie. Ide o cielené a opakované použitie násilia voči takému žiakovi alebo skupine žiakov, ktorí sa z najrôznejších dôvodov nevedia alebo nemôžu brániť.

Šikanovanie sa prejavuje v rôznych podobách, ktoré môžu mať následky na psychickom a fyzickom zdraví.

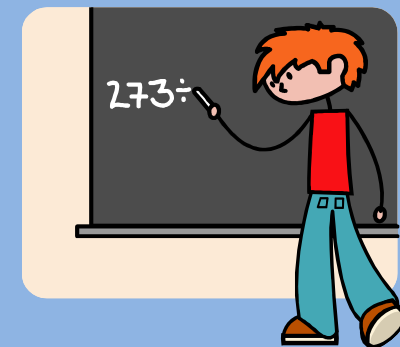
Definícia šikanovania v zmysle MU

- Šikanovaním označujeme úmysel ublížiť druhému fyzicky, alebo psychicky. Je to napríklad bitie, strkanie, vyhrážanie sa fyzickým útokom, krádeže peňazí a vecí, schovávanie a ničenie vecí, ale aj ohováranie, nadávky, či vylúčenie zo spoločnosti ostatných, teda spolčenie sa viacerých detí proti jednému.
- Incidenty sú opakované. Jednorázová akcia sa za šikanovanie nepovažuje
- Prevaha útočníka nad obeťou. Táto prevaha môže byť skutočná, alebo zdanlivá v oblasti fyzickej sily, alebo agresivity, v osobnej sile jednotlivca alebo v početnej prevahe skupiny – obeť prežíva problém, zhoršuje sa jej výkonnosť.

Povinnosti školy

- Škola alebo školské zariadenie zodpovedá za deti a žiakov v čase vyučovania a školských akcií (Školský zákon, Dohovor o právach dieťaťa a podľa pracovného poriadku školy).

- Častým omylom, týkajúcim sa šikanovania, je viera, že toto zlo je len záležitosťou určitého vekového obdobia a že deti z toho vyrastú. **Nie je to pravda.**

Šikanovanie nás sprevádza celý život.

Začína sa v rodine, pokračuje v škôlke a v ďalších školách (bullying), v záujmových skupinách, v zamestnaní (mobbing), v partnerských vzťahoch a končí sa

napríklad týraním seniorov v rodine alebo

v domove dôchodcov (Kolář, 2001).

v domove dôchodcov (Kolář, 2001).

druhy šikanovania

1. Fyzické priame aktívne

Vešanie, škrtenie, kopanie, fackanie

Verbálne aktívne priame

Nadávanie, urážanie, zosmiešňovanie

1. Fyzické aktívne nepriame

Využíva „poskokov“

Verbálne aktívne nepriame

Ohováranie, hanlivé kresby, básne

1. Fyzické pasívne priame

Fyzické bránenie v dosahovaní cieľa

Verbálne pasívne priame

ignorovanie

1. Fyzické pasívne nepriame

Odmieta splniť požiadavky.

Verbálne pasívne nepriame

Nezastanú sa obeti pri nespravodlivosti

Etapy vývoja – stupne šikanovania

- **Rozvinuté šikanovanie** sa neobjavuje zo dňa na deň. Má svoje zákonité **etapy vývoja** – od na prvý pohľad „nevinného“ štádia môže postupne vyústiť až do činnosti nadobúdajúcej parametre trestného činu, v krajnom prípade nie je vylúčená až samovražda obete ako dôsledok šikanovania.

1.stupeň

- šikanovanie sa začína „nevinným“ ostrakizmom, ktorý sa prejavuje prevažne **psychickými formami násilia** - ignorovaním, prehliadaním obete, vylúčením zo skupiny, neustálymi miernymi nadávkami, posmievaním, ohováraním a intrigovaním, braním desiaty alebo iných vecí.
Ak sa obeť nedokáže brániť, nikomu to nepovie a nikto v triede sa ho nezastane, vzniká riziko druhého štádia.

2.stupeň:

- postupne sa začína **objavovať a stupňovať fyzická agresia** - občasné, ale opakované strkanie, potkýnanie, ťahovanie oblečenia, ťahanie za vlasy, podtrhávanie stoličky, odstrkovanie, bitky, facky vyhliadnutej obete. Ak to pedagóg ani rodič neodhalí alebo to podceňuje, obeť sa nedokáže brániť, ostatní v triede mu nepomôžu, šikanovanie sa zosilňuje a prechádza do ďalšej fázy.

3.stupeň:

- v triede sa vytvorí jadro - k hlavnému **agresorovi sa pridajú ďalší**, utvorí sa skupinka dvoch alebo troch, ktorí už postupujú systematicky a cieľavedome s **cieľom upevňovať svoju moc** a vplyv nielen na vybranú obeť, ale aj na ostatných spolužiakov.

Ak ani v tejto etape nedôjde k odhaleniu a riešeniu šikanovania v škole alebo na podnet rodiča, alebo nezasiahne „zdravé jadro triedy“, vzniká ďalší stupeň – už rozvinutého šikanovania

4.stupeň:

- k agresívnej skupinke sa pridávajú ďalší a zvyšok triedy začína obeť z rôznych príčin ignorovať a úplne vylučovať zo svojej spoločnosti, dokonca sa aj zúčastňovať na šikanovaní. **Šikanovanie** sa v „nakazenej“ triede v podstate **akceptuje ako normálne** správanie (nepísaný zákon), začína sa šíriť **po celej škole** a nadobúdať každodenný charakter.

5. stupeň:

- **všetci rešpektujú normy „šikanovania“ , agresori strácajú posledné zvyšky zábran, šikanovanie u nich môže nadobudnúť charakter závislosti a v škole „malej epidémie“, ktorej riešenie si vyžaduje veľa energie, pomoc odborníkov a navyše negatívne ovplyvní aj povesť školy.**

***Kľúčovou osobou v prevencii
a riešení šikanovania v škole
je empatický, odborne dobre
pripravený pedagóg***

Prevenca šikanovania

Základným preventívnym opatrením školy je osvojiť si základný princíp

„Sme škola, kde sa šikanovanie netoleruje v žiadnych podobách !“

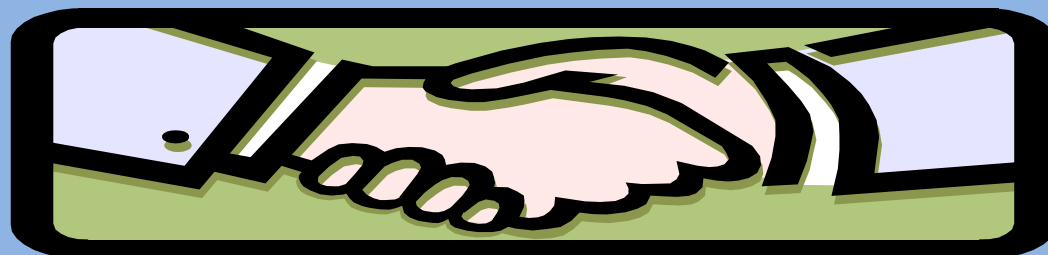
Súčasťou celoškolskej stratégie sú:

- **Aktivity univerzálnej prevencie –plán práce školy, školský vzdelávací/výchovný program**
- **Konkrétne preventívne opatrenia špecifickej prevencie šikanovania**
- **Prev. postupy zahrnuté do osnov, tried. hodín**
- **Práca s rodičmi**
- **Efektívne riešenie jednotlivých prípadov šikanovania - v zmysle MU**
- **Práca s aktérmi**
- **Práca s obeťami**

Pravidlá a súbory pravidiel v škole

- Je vhodné, aby existujúce pravidlá školy /školský poriadok/ boli doplnené o princípy úcty, tolerancie voči ostatným, netolerovanie násilia. Niektorým školám sa osvedčilo zostavenie súboru pravidiel správania sa pre učiteľov aj pre žiakov
- Vypracovanie pravidiel a ich konzistentné dodržiavanie - dôležitý predpoklad prevencie šikanovania / chýbajúce pravidlá v rodine/

Zapojenie rovesníkov do prevencie šikanovania

- Ak hovoríme o šikanovaní, mladých ľudí najčastejšie zaujímajú odpovede spojené s nasledujúcimi otázkami:
- „Aké správanie je už považované za šikanovanie?“
- „Ako oni sami môžu zabrániť šikanovaniu?“
- „Čo robiť v prípade, že dospelí neriešia šikanovanie?“
- „Čo sa dá robiť v prípade, ak sa šikanovanie deje mimo školského prostredia?“
- „Dá sa vôbec odhaliť šikanovanie, násilie v rodinách? Ako týmto rovesníkom pomôcť?“

Klíma školy...

- Násilie v školách sa nedá oddeľovať ani od klímy panujúcej na školách, ani od výchovno-vzdelávacej praxe. Ktoré praktiky a zvyklosti sú účinné - to je téma, ktorá sa týka tak učiteľov, ako aj žiakov ako potenciálnych i reálnych obetí násilia v škole

Čo je najdôležitejšie v prevencii – čo by mali žiaci počuť

- čo je to šikanovanie
- že škola šikanu netoleruje a každý ohlásený prípad rieši dôsledne pri zabezpečení ochrany obeti a svedkom
- že škole záleží na tom, aby všetkým žiakom vytvorila bezpečné prostredie
- že sú na škole ľudia – VP, KP, ŠP, na ktorých sa môžu obrátiť, ak majú problém
- Že ak je šikanovaný, chyba v žiadnom prípade nie je v ňom, ale v zlých vzťahoch medzi žiakmi triedy
- že žiak, ktorý šikanuje, má sám problém, často doma zažíva fyzické a psychické násilie
- kde nájdú kontakty na zdroje pomoci –
www.prevenciasikanovania.sk

Čo je najdôležitejšie v prevencii – čo by mali počuť rodičia

- že môžu škole dôverovať, že problém ich dieťaťa bude riešiť kompetentne a zodpovedne
- že žiadne dieťa dnes pred šikanou nie je chránené ani ako obeť, ani ako agresor
- výsledky prieskumu – ak bol urobený
- aké sú prejavy v správaní dieťaťa, ktoré je šikanované – varovné signály
- že škola šikanu netoleruje a každý ohlásený prípad rieši dôsledne pri zabezpečení ochrany obeti a svedkom
- že škole záleží na tom, aby všetkým žiakom vytvorila bezpečné prostredie
- že sú na škole ľudia – VP, KP, ŠP, na ktorých sa môžu obrátiť, ak majú problém
- kde nájdú kontakty na zdroje pomoci – www.prevenciasikanovania.sk, CPPPaP

Metódy riešenia šikanovania

- Odhalenie šikanovania býva niekedy veľmi ťažké i pre skúseného pedagóga. Najzávažnejšiu negatívnu úlohu pri jeho zisťovaní hrá **strach** (alebo snaha o utajenie) u obetí, ale aj agresorov a ďalších možných účastníkov

Intervencia -strategické kroky, ktoré je potrebné pri vyšetrovaní dodržiavať

1. zaistenie ochrany obetiam,
2. rozhovor s deťmi, ktoré na šikanovanie upozornili,
3. rozhovor s obeťou, s agresormi - zvlášť!
4. nájdenie vhodných svedkov,
5. ind.,príp.konfrontačné rozhovory so svedkami
(**nikdy nekonfrontovať obeť a agresorov!!!**),
6. kontaktovanie rodičov alebo zák.zást.
7. kontaktovanie CPPPP príp.inej inšt.

Pri výskyte skupinového násilia proti obeti odporúča sa nasledovný postup

- **okamžitá pomoc obeti, jej podpora**
- **dohoda riaditeľa školy s pedagogickými zamestnancami na postupe vyšetrovania,**
- **vlastné vyšetovanie,**
- **zabránenie nožnej krivej výpovede agresorov, ich izolácia bez možnosti dohodnúť sa na spoločnej výpovedi,**
- **nahlásenie prípadu polícii,**
- **kontaktovanie rodičov alebo zákonných zástupcov,**
- **kontaktovanie CPPPP**

Základný krízový scenár školy

Každá škola by mala mať rozpracované dva základné scénare:

1. pre situácie, ktoré zvládne sama – v praxi to znamená pripraviť a oboznámiť pedagógov so stratégiou a taktikou prvej pomoci a riešenia šikanovania v zmysle MU - spravidla je škola schopná vlastnými silami riešiť počiatočné štádiá šikanovania
2. pre situácie, kedy potrebuje škola pomoc z vonku a je nutná jej súčinnosť s pomáhajúcimi zariadeniami, príp. políciou – ide o stanovenie kľúčových krokov – krízového scénara pri odhalení pokročilej šikany

Konkrétny krízový plán školy

bez ohľadu na závažnosť prípadu

- okamžitá ochrana obeť – premiestnenie do inej miestnosti, krízová intervencia, prizvať rodičov obeť, informovať ich a odovzdať im dieťa
- **dohoda o vzájomnej informovanosti medzi rodičmi a školou**
- oddelenie agresorov od kolektívu triedy, a to bezprostredne, aby sa nemohli dohodnúť na výpovedi, ani ovplyvňovať svedkov – výpovede zaznamenať a zistiť:
 1. KTO je OBEŤ
 2. KTO je AGRESOR
 3. KDE sa šikana uskutočňuje
 4. AKO DLHO trvá
 5. Akou FORMOU sa realizuje
- získanie informácií od ostatných žiakov triedy, získanie svedkov
- individuálne rozhovory s agresormi
- Kontakt na rodičov aktérov šikany s termínom prejednávania prípadu v škole

- individuálne stretnutia s rodičmi aktérov šikany
- so stretnutí s rodičmi vyhotoviť **písomný záznam**, rodičom navrhnúť psychologickú pomoc pre ich dieťa, zameranú na posilnenie autoregulácie
- následne uskutočniť stretnutie s rodičmi obeť /obetí, oboznámiť ich s celým prípadom a s postupom školy pri jeho riešení, aj s postupom školy v rámci ošetrovania vzťahov v triede

Pred samotným vyšetrovaním

je potrebné zistiť štádium. Sú štyri kritériá podľa ktorých možno posúdiť, či je šikanovanie v počiatočnej, alebo pokročilej fáze:

- 1. V prvom rade je to spôsob správania a výpovede obetí a svedkov – či hovoria pomerne otvorene, alebo ustrašene, či nepopierajú násilie, alebo ho zapierajú, či súcitia s obeťou, alebo ju obviňujú**
- 2. Druhým kritériom je závažnosť a častosť agresívnych prejavov. Ak príde k zraneniu, je pravdepodobné, že šikanovanie malo svoj vývoj, gradovalo a to je znakom, že ide o pokročilejšie štádium**
- 3. Tretím kritériom je doba, počas ktorej šikanovanie trvalo. Ak sa objaví napríklad v prvom ročníku na strednej škole do dvoch mesiacov, je to iné ako keď sa prevalí v 9. ročníku ZŠ, alebo v maturitnom ročníku SŠ**
- 4. Posledným, štvrtým kritériom je počet obetí a agresorov. Ak ich je viac, ide väčšinou o pokročilé štádium.**

Štádiá šikanovania

1. štádium - zrod ostrakizmu

mierne, prevažne psychické formy násilia, kde sa okrajový člen skupiny necíti dobre. Ostatní sa s ním nebavia, ohovárajú ho, robia si na jeho účet „drobné“ žarty a pod.

2. štádium - fyzická agresia a pritvrdzovanie manipulácie

v záťažových situáciách, keď v skupine stúpa napätie, začnú ostrakizovaní žiaci slúžiť ako hromozvod.

3. štádium - (kľúčový moment): vytvorenie jadra

vytvára sa skupina agresorov.

4. štádium - väčšina prijíma normy agresorov

5. štádium - totalita alebo dokonalé šikanovanie

šikanovanie sa stáva skupinovým programom.

Správanie, vzťahy a celková atmosféra pri štádiách šikanovania

Počiatkové štádia šikanovania

Otvorene hovoria o tom, čo sa im stalo a kto ich šikanoval.

Spolužiaci vyjadrujú nesúhlas so šikanovaním a bez strachu vypovedajú.

Násilie nepopierajú a vyjadrujú voči nemu svoje výhrady.

Prejavujú súcit s obeťou, ubližovanie slabším považujú za neférové.

Agresori sú vnímaní nie vždy pozitívne, okolie sa to nebojí vyjadriť.

V triede je malá súdržnosť, nespolupráca, atmosféra je však stále „živá“.

Pokročilé štádia šikanovania

Je zjavná ustrašenosť nechcú prezradiť, kto im ublížil.

Odmietajú vypovedať, tvrdia, že nič nevideli, prípadne výpoveď pôsobí podozrivo.

Násilie bagatelizujú alebo ho popierajú

Obeť je kritizovaná a znevažovaná, obvinená, že si to spôsobila sama.

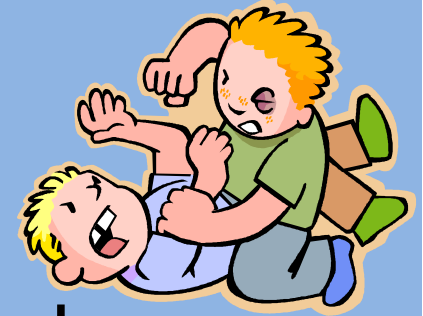
Oceňujú, chvália, bránia agresorov, Hľadajú pre nich poľahčujúce okolnosti.

Ťažká atmosféra strachu, napätie a nesloboda.

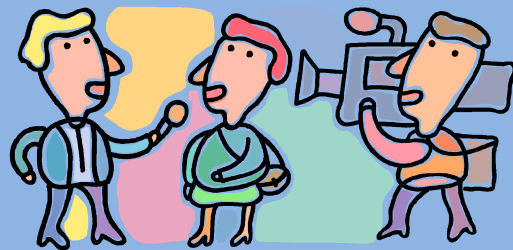
Postup pri vyšetrovaní

- Existuje niekoľko stratégií prvej pomoci a všetky majú jedno spoločné – **snažia sa chrániť informátorov a obeť**
- Ak sa učiteľ rozhodne vyšetrovať šikanovanie, musí vedieť v sebe spojiť prvky psychoterapeuta, ktorý poskytuje pomoc obeti a vyšetrovateľa, ktorý vyšetruje závažný čin. Je preto potrebné robiť si poznámky o tom kto, čo, kedy a ako komu ublížil, s pripojenými poznámkami, kto čo povedal – tieto informácie samozrejme nezverejňuje. **Takáto dokumentácia je potrebná v prípade sťažností rodičov agresorov a je potrebná v ďalších krokoch.**

K metódam riešenia šikanovania

- Odhalenie šikanovania býva niekedy veľmi ťažké i pre skúseného pedagóga. Najzávažnejšiu negatívnu úlohu pri jeho zisťovaní hrá **strach** (alebo snaha o utajenie) u obetí, ale aj agresorov a ďalších možných účastníkov

Ako zaobchádzať s dieťaťom, ktoré sme prichytili pri šikanovaní

- S deťmi, ktoré prichytíme pri šikanovaní, sa ťažko pracuje, pretože môžu svoju agresiu namieriť na každého, kto chce zasiahnuť. **Ponúkame niekoľko rád, ako zastaviť šikanovanie v čase, keď sa odohráva:** Zvyčajne je lepšie odviezť čím rýchlejšie obeť zo scény, než postaviť sa zoči voči šikanujúcej osobe. Toto rieši problém bez toho, že by sme eskalovali násilie.
- Veľmi účinné môže byť, keď povieme šikanujúcej osobe, že si to s ňou vyriešime neskôr, bez toho, že by sme špecifikovali ako. Šikanujúca osoba sa môže obávať toho, čo bude a má možnosť porozmýšľať o tom, čo sa stalo.
- **Nemá zmysel byť agresívny voči šikanujúcej osobe.** Agresia prináša iba viac agresie, takže problém sa môže iba zhoršiť.
- Akýkoľvek fyzický zásah môže viesť k ublíženiu. Pokiaľ ide o dospelujúceho jedinca, môžeme predpokladať, že nám bude chcieť ublížiť. Preto je dôležité zavolať si niekoho na pomoc.

Práca s obeťami

- S deťmi, ktoré sa stali obeťami je potrebné pracovať veľmi citlivo. Zvlášť sa musíme vyvarovať toho, aby sme im nenaznačili, že sú šikanovaním nejako vinné. **Žiadne dieťa si nezaslúži, aby bolo šikanované**
- Navyiac im môžeme pomôcť vymyslieť obranné stratégie, pomocou ktorých sa budú môcť šikanovaniu vyhnúť.

Agresia, agresivita a osobnosť agresora

- Agresivita je súčasťou ľudskej prirodzenosti, je potrebná k zdravému vývinu a sebakresadeniu, úlohou výchovy je usmerniť ju na dosahovanie pozitívnych cieľov
- Násiliu a agresii, ktorá neustále narastá sa dá predchádzať podporovaním emocionálnej zrelosti a sebadôvery dieťaťa, určovaním a dodržiavaním hraníc a pravidiel.....
- Samotné vzory, aj keď sú veľmi dôležité a nenahraditeľné, nestačia, dnes je potrebné deti cielene viesť k tomu, aby sa nestali obeťou, alebo agresorom

Agresivita a rodinné prostredie agresora

- agresivita sa zväčša prenáša z generácie na generáciu, rodinný život takýchto detí je školou agresivity – rodičia ich vychovávajú s neúprosnou prísnosťou, svojvôľou a oni potom tento model výchovy odovzdávajú ďalej. Takéto deti sú často vychovávané so zvláštnou krutosťou, rodičia prejavujú malý záujem o ich život a menej si ich všímajú.

Násilie a šikana....

- Deti vyrastajúce v násilí prijímajú násilie ako normu – sú menej citlivé na bolesť /vlastnú i cudziu/
- Deti, u ktorých prevláda nevedomý mechanizmus identifikácie s páchatateľom sú v dospelosti nositeľmi násilia

1.typ agresora

- **Hrubý, primitívny, impulzívny, s výchovnými problémami – narušeným vzťahom k autorite, niekedy zapojený do gangu páchajúceho trestnú činnosť**
- **Vonkajšia forma šikanovania: šikanuje masívne, tvrdo a neľútostne, vyžaduje absolútnu poslušnosť, používa šikanovanie k zastrašovaniu ostatných**
- **Špecifiká rodinnej výchovy: častý výskyt agresie a brutality rodičov, akoby agresor násilie vracal alebo ho napodobňoval**

2. typ agresora

- **Veľmi slušný, kultivovaný, narcistický, niekedy úzkostný, niekedy so sadistickými tendenciami aj v sexuálnom zmysle**
- **Forma šikanovania: násilie a mučenie je cielené a rafinované, uskutočňované bez prítomnosti svedkov – skryté formy šikanovania**
- **Špecifiká rodinnej výchovy: časté uplatňovanie dôsledného a náročného prístupu, niekedy až vojenského drilu bez lásky, perfekcionalistická výchova, nespokojnosť**

3.typ agresora

- „Srandista“, optimistický, dobrodružný, so značnou sebadôverou, výrečný, väčšinou obľúbený a vplyvný
- Vonkajšia forma šikanovania: šikanuje, aby pobavil seba aj ostatných
- Špecifiká rodinnej výchovy: prítomná citová subdeprivácia a absencia duchovných a mravných hodnôt v rodine

Niečo o obeti

- znížené sebavedomie
- často ide o jedincov odlišnej rasy, vierovyznania, ale i sociálneho a ekonomického prostredia, inteligencie.
- rodinné zázemie naznačuje, že medzi obeťami sú často mladí ľudia, ktorí pochádzajú z neúplných a disharmonických rodín

Čo ešte vieme o obeti

- Obete šikanovania sa môžu **výrazne odlišovať** od skupiny pozitívnym smerom, napríklad inteligenciou, schopnosťami, vyšším vzdelaním, rozhľadom a odlišnou hodnotovou orientáciou, ale aj negat. smerom – môžu sa odlišovať vzhľadom, pomalším psychomotorickým tempom, poruchou reči
- Ďalej sú to povahové vlastnosti ako bojzivosť, nerozhodnosť, tichá povaha. Charakteristickou črtou takéhoto typu osobnosti je plachosť, úzkosť

Pokiaľ ide o psychické vlastnosti

- typická obeť šikanovania býva tichá, plachá, citlivá. Zvyčajne má nízke sebavedomie, má sklon pociťovať zahanbenie a pocity viny bez dostatočného dôvodu, považuje sa za hlúpu a nezaujímavú pre ostatných. Obeťou sa ľahko stáva dieťa, ktoré sa ukáže ako veľmi citlivé na bežný posmech, ktoré ľahko stratí sebakontrolu a jeho správanie, ak je šikanované, poskytuje prizerajúcim zábavu

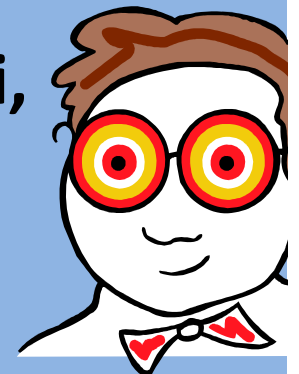
Práca s obeťami

- S deťmi, ktoré sa stali obeťami je potrebné pracovať veľmi citlivo. Zvlášť sa musíme vyvarovať toho, aby sme im nenaznačili, že sú šikanovaním nejako vinné. **Žiadne dieťa si nezaslúži, aby bolo šikanované**
- Navyiac im môžeme pomôcť vymyslieť obranné stratégie, pomocou ktorých sa budú môcť šikanovaniu vyhnúť.

Spoluúčastníci, ľahostajní, alebo tolerujúci šikanovanie

- Sú to tí, ktorí majú vedomie o tom, čo sa deje, sú však z rôznych dôvodov k tomuto ponižujúcemu správaniu ľahostajní, alebo ho tolerujú, čím sa vlastne stávajú pasívnymi spoluúčastníkmi
- **submisívne typy** – nie sú aktérmi, ale túto skúsenosť využijú pre neskoršie iniciovanie alebo aktérstvo šikanovania a majú **strach** - svojou pasivitou a súhlasným mlčaním vykupujú svoju bezpečnosť
- významnú úlohu zohráva učenie - čo Ťa nepáli, nehas!

Kyberšikana

- je úmyselné, opakujúce sa a nepriateľské správanie, ktorého cieľom je ublížiť obeti za pomoci použitia informačných a komunikačných technológií

Podoby kyberšikany

- **Posielanie** krutých, vulgárnych alebo vyhrážajúcich sa emailových **správ**, SMS správ, telefonátov obeti
- **Vytváranie webových stránok**, na ktorých sa objavujú príbehy, karikatúry, obrázky, fotky, vtipy, básne, pesničky, ktoré obeť zosmiešňujú, ponižujú
- **Posielanie obrázkov, fotografií**, videonahrávok spolužiakom on-line, za účelom aby hlasovali, „Kto je najväčší....(doplnenie urážlivého textu)“
- **Vystavenie pornografických fotografií** s tvárou obeť na webe alebo ich zasielanie ostatným pomocou e -mailu

- Agresori sa **dostanú do poštového programu** obete, odkiaľ posielajú pod jej menom kamarátom vulgárne, prípadne obťažujúce správy, fotky...
- Agresori obeť **fotografujú alebo filmujú** prostredníctvom digitálneho fotoaparátu, mobilného telefónu či kamery a zábery rozosielať ostatným spolužiakom
- **Falšovanie identity** - do tejto kategórie spadajú falošné blogy, profily na sociálnych serveroch typu Facebook, či prezentáciách menších sociálnych skupín (školský web, online komunity)
- **Ukradnutie identity** - útočník zistí či prelomí heslo obete, prenikne do jej virtuálneho priestoru a prostredníctvom ukradnutej identity obeť poškodí

- Vyhrážanie, zastrašovanie, vydieranie
- Zverejňovanie či zneužitie osobných informácií
- Sexuálne narážky a komentáre či návrhy na sex, ktoré sú veku neprimerané, nevhodné
- Zámerné, systematické vylučovanie z komunikácie a interakcií
- Posielanie obeti fotografii alebo videí s nevhodným či nepríjemným obsahom (niečo hnusné, desivé, znázorňujúce ubližovanie, sexuálne obsahy, násilie, brutalitu a pod.) alebo odkazy na ne

Deti o kyberšikanovaní nehovoria. Hlavne nie s dospelými

- Väčšina opýtaných adolescentov (takmer 90%) nepovie nikomu dospelému o incidente kyberšikanovania, dokonca viac ako tretina (34,6 %) o kyberšikanovaní nepovie nikomu. Kamarátovi to povedalo 21,1% opýtaných. Niekomu dospelému o incidente povedalo len 8,9% mladých ľudí (učiteľovi 2% a 6,9 % rodičovi) (Balážová et. al, 2010).

Prípady z praxe

služka.

Výrazne nižší výskyt šikanovania bol zistený

- Tam, kde sa prevencii šikanovania venuje náležitá pozornosť
- Tam, kde platia jasné pravidlá a ich dodržiavanie je jednotné a konzistentné
- Tam, kde vládnu dobré medziľudské vzťahy a otvorená komunikácia
- Tam, kde škola šikanovanie nezakrýva, ale predchádza mu a rieši ho

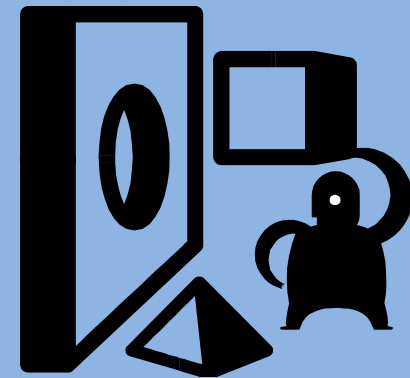

Ak nekonáme - tolerujeme....

- obeť majú pocit, že nemajú žiadnu hodnotu, ani šancu na spravodlivosť, problémy sa nevypláca oznamovať, je lepšie ľuďom neveriť a byť ticho, byť submisívny a žiť v strachu
- páchatelia sa naučia, že hrubá sila je lepšia, ako slušnosť, že môžu ľudí ovládať zlobou a silou, naučia sa jednať z pozície sily a moci, naháňaním strachu

záver

- Každý prípad šikanovania znamená neúspech. Neúspech, ktorému sa možno dalo predísť. Na šikanujúcu osobu, obeť a aj pozorovateľov vplýva niekoľko aspektov neúspechu:
- šikanujúca osoba sa nenaučila, že šikanovanie je neprijateľné;
- nepodarilo sa naučiť kontrolovať agresiu;
- obeť sa nenaučila byť dostatočne asertívna a nevedela sa ochrániť;
- **kontrola dospelých bola nedostatočná.**

Použitá literatúra

- Metodické usmernenie č. 7/2006-R z 28. marca 2006 k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školách a školských zariadeniach
- Říčan, P.: Agresivita a šikanovanie medzi deťmi. Educatio, Trnava 1998
- Kolář, M.: Bolest šikanování, Praha, Portál 2001
- www.prevenciasikanovania.sk

Ďakujem za pozornosť

